

Kadına Yönelik Şiddet Violence against Women

Uzm.Dr. Selim Tatar

Savaştepe Devlet Hastanesi, Aile Hekimliği Birimi, Balıkesir, Türkiye

Özet

Şiddet, tüm dünyada giderek sıklığı artan önemli toplum sağlığı sorunlarından bir tanesidir. Kadına yönelik aile içi şiddet ise; farklı şekillerde karşımıza çıkan ve ölümcül olabilecek sağlık sorunları ile sonuçlanabilen bir durumdur. Kadına yönelik istismarın ne şekillerde olabileceğinin bilinmesi ve durum yönetimi önemlidir. Bu derleme yazısı ile kadına yönelik şiddetin tanımı, çeşitleri, sağlık üzerindeki etkileri tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: İstismar, kadın, sağlık, şiddet

Abstract

Violence is one of the important public health problems that is increasing in frequency all over the world. Domestic violence against women is a situation that can occur in different ways and can result in fatal health problems. It is important to know the forms of abuse against women and to manage the situation. This review article discusses the definition, types and effects of violence against women on health.

Key words: Abuse, women, health, violence

Kabul Tarihi: 28.Kasım.2021

Şiddet; dünya üzerinde çok sık görülen, giderek sıklığı artan, yaşamın her alanında yeralabilen bir halk sağlığı sorunudur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) şiddeti, “fiziksel gücün bir başkası üzerinde uygulanması sonucunda, maruz kalan kişide psikolojik zarar, yaralanma veya ölüme yol açması ya da açma olasılığı bulunması” olarak tanımlamaktadır (1). Çok farklı şiddet tipleri olmakla birlikte; en yaygın görüleni erkeğin kadına ve çocuğa karşı uyguladığı aile içi şiddettir (2,3). WHO’nun 2002 yılında yayınladığı raporunda da, şiddetin en fazla aile ortamında kadına yönelik şekilde olduğu bildirilmektedir (4). Kadına yönelik şiddet kültürlerden bağımsız, tüm dünyada oldukça yaygın görülen bir olaydır (5,6,7,8).

Şiddet genel olarak 5 alt grupta değerlendirilir:

Fiziksel şiddet: Tekmeleme, dövme, tokatlama, yakma gibi eylemleri içerir.

Cinsel şiddet: Seksüel aralara bağlı yapılır.

Duyusal istismar: Sevgi göstermeme, devamlı eleştirme, aşağılama, kıskançlık gibi unsurların yer aldığı şiddet türü

İhmal: Daha çok yaşlıların ve çocukların maruz kaldığı istismar türüdür. Kişinin maddi ihtiyaçlarını gidermeme, sosyal yönden kısıtlama vb.

Ekonomik istismar: Özellikle yaşlılarda sıktır. Kişinin parasını zaptetmek, şahsa ait paraya ulaşmasına izin vermemek (9).

Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Genel anlamıyla aile içi şiddet ya da kadına yönelik şiddet, kişi üzerinde ne şekilde ortaya çıkarsa çıksın, genelde anksiyete, depresyon,, intihar düşünce ve girişimleri ile madde bağımlılığı gibi olumsuz psikiyatrik etkiler oluşturmaktadır. İnsanların algılama düzeyine ve şiddetin etkisine göre neden olduğu psikiyatrik belirtilerin seviyesi de değişmektedir. Sadece kadın değil; şayet hamile ise, ileriki dönemlerde, doğan bebekte de belirgin ruhsal rahatsızlıklar oluşabilmektedir.

Kadına yönelik şiddet, bir çeşit insan hakları ihlalidir. Bunun yanında 20. yüzyılın en önemli sağlık problemlerinden biridir. Öyle ki, şiddetin prevalansı ve hastalıkların etiyolojisindeki rolü son zamanlarda giderek artmaktadır (10). Kadınlar, aile ve toplumda egemenlik ilişkilerinde çoğunlukla ezilen taraftır (11). Araştırmalar, ev içi şiddetin büyük oranda erkekler tarafından kadınlara yöneltildiğini göstermektedir (12,13,14). Kadına yönelik şiddet; ırk, sınıf, dil, etnik ve kültürel köken farketmeksizin ortaya çıkabilmektedir (12,15).

Şiddet genelde bir otoriteyi kanıtlama aracı olarak toplumlarda kullanılmaktadır. Bireyler arası ekonomik ve sosyokültürel farklılıklar göstermekle birlikte, genellikle erkeğin kadın üzerinde hakimiyet sağlamak amacıyla kadına uyguladığı çeşitli şiddet davranışları şeklinde ortaya çıkar (16,17). Aile içerisinde eş şiddeti; fiziksel, sözel, ruhsal ve cinsel şiddet türlerinin genellikle birden daha çoğunu kapsayan ve karmaşık ilişkilerden oluşur (13,18,19,20).

Kadına yönelik istismar tipleri

Kadınlara yönelik istismar ana olarak 4 grupta toplanır:

- Fiziksel istismar,
- Cinsel istismar,
- Duygusal istismar,
- Ekonomik istismar (9).

Kadına yönelik şiddet; dünyanın her ülkesinde görülür (21,22,23,24). Her sosyoekonomik düzeyde; gelir, sınıf, kültür, dil ve din farketmez (25,26,27,28,29). Cinsiyete dayalı istismarın tanımı; kadında yıkıcı hasar ve acı veren, ailede veya toplumda görülen fiziksel, cinsel, psikolojik her türlü şiddet, zorlayıcı ve özgürlüğü kısıtlayıcı davranışlar, göz dağı verme, cinsel saldırı, zoraki fahişelik şeklinde yapılmıştır (26,2830,31).

Fiziksel istismar:

Fiziksel şiddet, kaba kuvvet içerir. Kaba kuvvet ile yapılan korkutma ve sindirmedir. Aile içinde yetişkinlerin birbirlerine uyguladıkları şiddet türüdür. Genelde kadınların maruz kaldığı, en yaygın yaşanan ve tanımlanan şiddet türüdür. Tokat atmak, itmek, ısırarak, boğmaya çalışmak, yumruklamak, tekmelemek, eşya fırlatmak, fiziksel güç ile evden çıkmasına veya girmesine engel olmak, bıçak gibi kesici delici aletlerle gibi aletlerle tehdit etmek, işkence yapmak, silah çekmek gibi fiziksel gücün kullanıldığı durumları kapsamaktadır (32).

Cinsel istismar:

Cinsel şiddet, cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır. Cinsel şiddetin varlığına işaret eden bazı davranışlar; kadına sadece cinsel bir obje gibi davranmak, aşırı düzeyde şüphencilik ve kıskançlık göstermek, açıkça başka kadınlara ilgi göstermek, cinselliği bir cezalandırma yöntemi olarak kullanmak, kadını aldatmak, kaba kuvvet kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak, istenmeyen cinsel pozisyonlara

zorlamak ve fuhuşa yönlendirmek gibi şekillerde ortaya çıkabilir (33).

Kadına yönelik cinsel şiddetin farklı sonuçları olabilir. Yaralanmalar, baş ağrısı, istenmeyen gebelikler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, irritabl kolon sendromu, kendine zarar veren davranışlar, düşüklükler, jinekolojik sorunlar gibi ölümcül olmayan sonuçları olabilir. Psikolojik olarak; korku, depresyon, anksiyete, kendine güvensizlik, yeme sorunları, posttravmatik stres bozukluğu oluşabilir. Özkıym, homisid, HIV/AIDS, maternal mortalite gibi ölümcül sonuçlar da ortaya çıkabilir.

Duygusal istismar:

Somut fiziksel bulguların bulunmamasına rağmen sağlık konusunda tedavisi zor olan rahatsızlıklarının başında gelmektedir.

Kadını küçük düşürmek, kadını söylediği ya da yaptığı şeylerden utandırmak, küçümsemek, kadının kendini kötü hissetmesini sağlamak, kadına sevgi ve şevkat göstermemek, alay etmek, ve kadının kendini suçlu hissetmesini sağlamaktır. Ayrıca kadına bir hizmetçi gibi davranmak, aile içi kararlarda kadını görmezden gelmek, evin sahibi gibi davranarak ev içerisinde rolleri belirlemek, erkek ayrıcalığını kullanmak, duygusal şiddet ortaya koymanın diğer yöntemleridir (34).

Ekonomik istismar:

Kadın yaşamını ciddi oranda etkileyen, kadını bağımlı ve fakir hale getiren bir şiddet türüdür (35). Ekonomik şiddet özellikle gelişmekte olan ülkelerin toplumsal ve ekonomik kalkınmalarına da engel olmaktadır (36). Dünya üzerinde fakirlik, ekonomik şiddetin hem sebebi hem de sonucudur. Ekonomik durumun iyi olması kadının refah seviyesinin yükselmesini sağlar ve şiddet görme oranı azalır. Ancak “ters tepki hipotezi” denilen farklı bir durum daha gözden kaçırılmamalıdır. Ters tepki hipotezine göre özgürlüğü ve statüsü artan kadının şiddete uğrama oranı yükselir (37).

Ekonomik şiddet; ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır. Ekonomik şiddet davranışları; kadını istemediği işte zorla çalıştırma, kadının çalışmasına izin vermeme, çalışıyorsa iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirme, sık sık işyerinde olay çıkartarak çeşitli bahanelerle işe girmesine engel olma, kişinin gelirine ve mal varlıklarına el

koyma, çalışma yaşamında ilerlemesine engel olma, para harcama özgürlüğünü elinden alma, çok az para verip yapılması mümkün olmayan şeyleri talep etme, temel ihtiyaçlarını almasına izin vermeme, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini almadan tek başına karar verme, kadının ev ekonomisine katkısını kabul etmeme, ortak miras, mal-mülk konusunda ayrımcı davranışlar sergileme ve bu davranışları boşandıktan sonra da devam ettirme, çalışmayı reddedip, kadının gelirini harcama gibi durumları içerir (38,39,40).

Şiddete maruz kalan kadınların çoğu çevresinden yardım talep etmektedir. Emniyet güçleri, sağlık görevlileri, arkadaşlar, aile bireyleri gibi kişilerden yardım istediklerinde durumları genelde ciddiye alınmamakta ve çaresizlik duygusuna kapılmaktadır. Kötü davranışa maruz kalan kadınlara gerekli destek verildiğinde; yaşamlarının denetimini yeniden ellerine geçirme ve gerekli kararları verme olasılıkları oldukça yüksektir (41).

Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri

İnsanların en temel haklarından biri hiç şüphesiz sağlık hakkıdır. En temel insanlık haklarından bir tanesi, herhangi bir dil, din, ırk, cinsiyet, siyasal görüş, ekonomik ve toplumsal koşul ayrımı yapılmaksızın erişilebilir en yüksek sağlık standartlarına ulaşmaktır. Şiddete maruz kalan kadınlar bu haklardan yoksun kalmakta ve bariz ölümcül veya ölümcül olmayan sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Şiddetin kadınlarda oluşturduğu ölümcül olmayan sağlık sorunlarının başında vücuttaki yaralanmalar, çürükler, morarmalar, diş kırıkları gibi fiziksel bulgular gelmektedir. Yapılan bir araştırmada, şiddete uğrayan kadınlarda şiddete maruz kalmayan kadınlara göre fiziksel fonksiyonlarda azalma, fiziksel semptomlarda artma ve günü daha fazla yatakta geçirme saptanmıştır (41).

Farklı ekonomik ve toplumsal etmenlerin yanı sıra, psikolojik etmenler de kadınları şiddet karşısında daha savunmasız kılmakta ve çok ciddi örselenmelere yol açmaktadır (42). Sorunun daha da önemli bir noktası, kuşaktan kuşağa aktarılma özelliğidir. Aile içinde şiddete maruz kalan çocukların çoğu, büyüdüklerinde şiddet uygulayan eşlere yada ana babalara dönüşmeseler bile, şiddet uygulayan yetişkinlerin büyük bölümünde çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma öyküsü saptanmaktadır (43).

Kaynaklar

1. Arın C. Kadına yönelik şiddet. Cogito 1996;6(7):305-12.
2. Güneri FY. Ailede Kadına Yönelik Şiddet, Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet. Mor Çatı Yayınları, İstanbul; 1996.
3. TC Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, Ankara; 1998.
4. Krug EG et al. World Report on Violence and Health, Geneva; WHO; 2002.
5. Yurdakul M. Kadın istismarı, şiddet ve hemşirelik. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1996;3(1):52-60.
6. Bunch C. Hoş görülmeyecek statüko: Kadınlara ve kızlara karşı şiddet kullanımı. Hemşire Dergisi 1999;49(4):17-22.
7. Demir Ü. Kadına yönelik aile içi şiddet. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2000;3(1):57-61.
8. Korur S. Kadına Yönelik Şiddete Adli Tıp Açısından Yaklaşım, Kadına Yönelik Şiddet ve Hekim Sempozyumu, 2003:85-94.
9. İkinci SS. Toplumun Kanayan Yarası: Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Kavramı ve Yansımalar. Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi 2014;13(2):21-8.
10. Jewkes R. Violence against women: an emerging health problem. Int Clin Psychopharmacol 2000;15(Suppl.3):37-45.
11. Özbay F. Kadınların ev içi ve ev dışı uğraşlarında değişme. 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar. İkinci baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 1993.
12. Yüksel Ş, Kayır A. Psikiyatriye başvuran örselenen kadının tanınması. Düşünen Adam 1986;1:8.
13. Leung WC, Leung TW, Lam YYJ, Ho PC. The prevalence of domestic violence against pregnant women in a Chinese community. Int J Gynecol Obstetrics 1999;66:23-30.
14. Muhajarine N, D'Arcy C. Physical abuse during pregnancy: prevalence and risk factors. Can Med Assoc J 1999;160:1007-11.
15. Yüksel Ş. Eş dayaağı ve dayaağı karşı dayanışma kampanyası. 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar. 2. baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 1986.
16. Günay Y, Sözen Ş, Yavuz F, Ramadanoğlu E. Kadına yönelik aile içi şiddet olguları: Adli tıp uygulaması çerçevesinde bir değerlendirme. Adli Tıp Dergisi 1996;12:69-79.
17. Sözen MŞ, Elmas İ, Sözen A, Fincancı ŞK. Aile içi bir istismar olgusu. Adli Tıp Bülteni 1999; 4:109-12.
18. Thoennes N, Tjaden PG. The extent, nature, and validity of sexual abuse allegations in custody/

19. visitation disputes. Child Abuse Negl 1990;14:151-63.
20. Bachman R, Saltzman LE. Violence Against Women: Estimates from the Redesigned Survey, National Crime Victimization Survey. Washington, DC, Department of Justice, Bureau of Justice Statistics Special Report, 1995.
21. Hegarty K, Hindmarsh ED, Gilles MT. Domestic violence in Australia: definition, prevalence and nature of presentation in clinical practice. Med J Aust 2000;173:363-7.
22. Demir Ü. Kadına yönelik aile içi şiddet. AÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2000;3(1):57-61.
23. Eryılmaz G. Aile içi şiddet, kadın sağlığı ve hemşirelik. CÜ Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2001;5:19-23.
24. Godenzi A (Ed). Cinsel Şiddet. Ayrıntı Yayınları; İstanbul. 1992:115-25.
25. İlkkaracan P. Sıcak Yuva Masalı: Aile içi şiddet ve cinsel tacizi. Metis Yayınları; İstanbul 1996:22-81.
26. Özbaşaran F. Kadına yönelik şiddet ve hemşirelik yaklaşımı. I. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu Bildiri Özetleri 9-11 Mayıs, Ankara. 2001:59.
27. Şirin A. Kadın İstismarı ve Kadına Yönelik Şiddet. EÜ Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1998; 14: 71-80.
28. Tel H. Gizli sağlık sorunu: Ev içi şiddet ve hemşirelik yaklaşımları. CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2002;6:1-9.
29. Atman Ü. Kadına yönelik şiddet; Cinsel taciz/ırza geçme. Sted 2003;2:333-5.
30. Güler N, Tel H, Öç T. Kadının aile içi şiddete bakışı. CÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2005;27:51-6.
31. Ekren F. Dünya Muharipler Federasyonunun Daimi Kadın Komitesi "Askeri Çatışmalarda Tecavüze Uğramış Kadın Kurbanların Problemleri" Konulu Özel Toplantısında konuşma metni, 1993.
32. The World Disability Report. Internatioal Disabilitiy Foundation; 1999:88.
33. Jeunemaitre X, Soubrier F, Kotelevtsev YV, et al. Molecular basis of human hypertension: Role of angiotensinogen. Cell 1992;71:169.
34. Watts C, Zimmerman C. Violence against women: global scope and magnitude. Lancet 2002;359:1232-7.
35. Yanikkerem E, Kavlak O, Ümran S. Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri ve Sağlık Çalışanlarının Rolü. Kadın Çalışmaları Dergisi 2007;2(4):32-45.
36. Fawole OI. Economic violence to women and girls. Is it receiving the necessary attention?.Trauma, Violence & Abuse 2008;9(3):167-77.
37. Köse A, Beşer A. Kadının değiştirilebilir yazgısı "Şiddet". Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007;10(4):114-21.
38. Riger S, Krieglstein M. The impact of welfare reform on men's violence against Women Am J Community Psychol 2000 Oct; 28(5):631-47
39. Casique CL, Furegato ARF. Violence against women: Theoretical reflections. Rev Latino-am Enfermagem 2006;14(6):950-6.
40. Çivi S, Kutlu R, Marakoğlu K. The frequency of violence against women and the factors affecting this: a study on women who applied to two primary health care centers. Gülhane Tıp Dergisi 2008;50:110-16.
41. Xu X, Zhu F, O'Campo P, Koenig MA, Mock V, Campbell J. Prevalence of and risk factors for intimate partner violence in China. Am J Public Health 2005;95(1):78-85.
42. <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0903/kadin.pdf>
43. Aslan H, Avcı A. Kadınların eşleri tarafından fiziksel istismarı. 3P Dergisi 1994;2:354-60.
44. Kaufman J, Zigler E. Do abused children become abusive parents? Am J Orthopsychiatry 1987;57:186-92.

İletişim:

Uzm.Dr. Selim Tatar

Savaştepe Devlet Hastanesi, Aile Hekimliği Birimi, Balıkesir, Türkiye

E-mail: selimtatar19@hotmail.com

Tel: +90.545.3372719